

Der var mange grunde til Hans Christian Ørstedes livslange interesse for sprog. Hans første uddannelse i Rudkøbing blev leveret af en underbeskæftiget tysk parykmager, Christian Oldenburg, og hans kone, så Ørsted-brødrene lærte at læse og skrive på tysk. Hans år på Elers Kollegium og hans livslange venskab med Adam Oehlenschläger bidrog helt sikkert også. Selv hans første akademiske triumf havde mere at gøre med sprog end med naturvidenskab. I 1796 vandt han en guldmedalje for et essay, der besvarede prisspørgsmålet i retorik: "Hvorledes kan det prosaiske Sprog fordærves ved at komme det poetiske for nær; og hvor er Grændserne mellem de poetiske og det prosaiske udtryk?" Ørstedes interesse for sprog afspejles tydeligt i hans videnskabelige produktion. Da det var længe før "gebrokkent engelsk" blev naturvidenskabens lingua franca, måtte han skrive sine bidrag til kemi og fysik på tysk, fransk, engelsk og latin ud over dansk. Ørstedes interesse for sprog var ikke begrænset til dansk. Han var villig til at introducere nye ord og udtryk efter behov. Han skrev på latin i 1814 og fandt det passende at foreslå ny kemisk nomenklatur for dansk, svensk, tysk og hollandsk. Ørsted var så stolt over sine sproglige evner, at han engang (på engelsk) beskrev sin videnskabelige produktion som sin "litterære karriere". Mange af hans nydannelser kom fra hans digte, især *Luftskibet*.

Frem for alt afspejles Ørstedes interesse for sprog i de mange nye ord, han introducerede på dansk både i sine videnskabelige afhandlinger og i sin poesi. De fleste danskere er godt klar over, at han opfandt ordene "ilt" og "brint", og mange ved, at dette kun er to af hans ca. 2000 bidrag til det danske sprog. Denne viden er en direkte konsekvens af Niels Åge Nielsens arbejde, som krævede en dedikeret søgning i Ørstedes omfattende publikationer og korrespondance for at finde nye ord og nye betydninger af gamle ord. Resultaterne præsenteres i hans Ørsted-ordbog med titlen *Sprogrenseren H. C. Ørsted*, sammen med detaljerede referencer og passende citater. Fotokopier af dette værk har været tilgængelige siden 1981 og har været en uvurderlig ressource for videnskabs-historikere og andre Ørsted-lærde.

Det er vores overbevisning, at *Sprogrenseren* vil være af interesse for et langt større antal læsere — især dem, der deler fornøjelsen ved at bladere gennem ordbøger. Dette var vores primære motivation for at fremstille den nuværende elektroniske version. Vores intention var gengive den maskinskrevne original så trofast som muligt. Et lille antal fejl og mangler (mange identificeret og noteret af NÅN) er blevet korrigeret, og layoutet er ændret for at øge læselighed. Frem for alt kan den aktuelle version søges elektronisk.

Læserne vil snart opdage, at mange af Ørstedes nyskabelser ikke er blevet stående i sproget. Disse mislykkede kreationer inkluderer ord, der tydeligvis er lånt fra andre sprog (f.eks. tysk, svensk og islandsk), unødvendigt komplicerede sammensatte ord og forældede tekniske termer. Heldigvis er der også mange overraskende kendte ord at opdage. Disse er ikke begrænset til videnskabelige termer men afslører snarere bredden af Ørstedes interesse for og engagement i det danske samfund.

Karen Jelved & Andrew D. Jackson